

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1236

מסכת נזיר ו' - י"ב ♦ כלים ה', ו' - ח', ט'

בס"ד, ז' שבט תשפ"ג

השבוע בגליון

- ♦ עבודת חזן בבית חולים
- ♦ טעה, והזמין אולם לעריכת פדיון הבן בתאריך מוקדם
- ♦ כמה שנים חי רבי יוחנן?
- ♦ הרוצה להפחית מן הסכום שהתחייב ב"מי שברך"

- ♦ כש'נגיד' מצרים מאן למנות דיין
- ♦ הנפקת תעודת פטירה על ידי רופא כהן
- ♦ עוצמת מכתו של שמשון הגיבור
- ♦ אסור לכהן לנגוע בגוסס

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אש התורה

רבים מן המשתתפים הקבועים בשיעורי הדף היומי מעידים כי מלבד הסיפוק העצמי הממלא את ישותם, הם זוכים גם לראות בשינוי מהותי בקרב בני ביתם, היחס אל התורה ואל לומדיה מתגבש להרגשת כבוד, הערכה ורצון ללמוד.

על האופן בו בדורות עברו היה כבוד התורה חקוק בליבות הכל, גם ילדים רכים, נוכל ללמוד מן המעשה הבא, וממנו - אלינו.

הגאון רבי יעקב יצחק וויס זצ"ל ידוע בסדרת ספריו מנחת יצחק, בהם קובצו מאות רבות מתשובותיו בכהנו על מדין במנצ'סטר ולימים בירושלים.

אחד מרבותיו היה הגאון רבי יהודה צבי אייכנשטיין זצ"ל, תלמיד חכם נודע ששימש כרב עיר. לימים סיפר הרב וויס: "ומה נורא היה המראה שזכיתי לראות בגופו של מורינו רבי יהודה צבי, את קודש חותם טהור, צלקת שעל ידו, שנכווה בעת עמדו בבית ה' בלילות, במחיצתו של זקנו הגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זצ"ל".

מעשה שהיה כך היה.

רבי יהודה צבי היה נכדו של הגה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנז זצ"ל (נפטר בשנת תרל"ו). בשנותיו האחרונות נחלש הצדיק והיו נכדיו משמשים אותו במשך כל שעות היממה, מתחלפים ביניהם בתורנות שנשמרה בקפדנות, שהרי הכל חפצו לשהות בקרבתו.

דף ד/א הרני כשמשון

כש'נגיד' מצרים מאן למנות דיין

החל מתקופת הגאונים ועד לפני כחמש מאות שנה, היתה במצרים משרת 'נגיד' שאושרה על ידי השלטונות. משרה זו הקבילה במעמדה למשרת 'ריש גלותא' בבבל. אחרון ה'נגידים' היה רבי יצחק הכהן שולל, שבני דורו הפליגו במעלותיו, בתורתו ובגדולתו, ובעיקר בתמיכתו בתלמידי חכמים. כאשר התורכים כבשו את מצרים ואת ארץ ישראל מידי הממלוכים הוא אולץ לפרוש ממשרתו ועלה לארץ ישראל.

בתוקף סמכותו כ'נגיד' במצרים הוא היה האחראי למנות את הדיינים בכל חבלי הארץ. אחד האירועים שנקשרו למינוי דיין מסויים, עורר גל מכתבים והתכתבויות בין גדולי אותו דור, ביניהם המהר"י בירב; מהר"י בן חביב, בעל עין יעקב; המהרלב"ח; הרדב"ז; הרא"ם, ועוד. מעשה שהיה כך היה.

ה'נגיד' נדר שיהיה נזיר שמשון: כאשר עלה שמו של חכם אחד, ששמו לא נמסר, להתמנות כדיין, התנגד לכך ה'נגיד' בכל תוקף וכדי לחזק דבריו עמד ונדר כי אם בסופו של דבר הוא ימנה חכם זה לדיין 'הרני נזיר כשמשון'. לימים נמלך ה'נגיד' בדעתו וביקש למנות את החכם לדיין ובא לפני חבריו החכמים לברר אם יכול הוא להתיר את נדרו. חכמי הדור נחלקו בהכרעת דין זה. מהר"י בירב וחכמים רבים נוספים, התירו לו להשאל על נדרו. לעומתם מהר"י בן חביב; הרא"ם והרדב"ז הורו לאיסור.

ציר המחלוקת נסוב סביב העובדה הפשוטה שמי שקיבל עליו 'נזירות שמשון' אינו יכול להתירה לעולם! נזירות שמשון קלה, אמנם, בכך שאין הנזיר אסור להטמא למתים, מאידך הרי הוא נזיר לכל ימי חייו, כשמשון הגיבור, ואין כל אפשרות להתיר את נדרו. נחלקו, איפוא, הפוסקים, אם היה ליקוי בנוסח שבו קיבל עליו ה'נגיד' את הנזירות, או-אז יתברר שנדרו לא חל כלל.

במשנה נאמר, כי האומר: "הרני כשמשון, כבן מנוח, כבעל דלילה. כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלישתים את עיניו - הרי זה נזיר שמשון". הגמרא מסבירה כי המשנה הביאה את התיאורים הללו, מפני שהרוצה לקבל על עצמו נזירות כשמשון הגיבור צריך לפרט את כולם, שאם לא כן אפשר שהתכוון לנזירות רגילה שקיבלה יהודי אחר בשם שמשון שגם לאביו קראו מנוח וכו'. רק לאחר פירוט כל הנ"ל ברור שכוונתו לשמשון הגיבור.

זעילוי נשמת

הר"ר יהודה אריה לינצר ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב בשבט תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו עו"ד הר"ר שמואל לינצר ומשפחתו שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר אליעזר גליק ז"ל
ב"ר יוסף שלמה ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בתו וחתנו לוסיאן גלדצהלר שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר מנחם צבי רובנר ז"ל ב"ר אברהם וזיסל

נלב"ע ז' שבט תשע"ט תנצב"ה

הונצח ע"י אחיו ידידנו דוד רובנר שיחיל - פ"ת

נר ה'
נשמת
אדם

למרבה הפלא הרמב"ם אינו כותב אלא: "מי שאמר **הריני נזיר כשמשון** הרי זה נזיר..." הרמב"ם אינו מונה, איפוא, את כל הכינויים שמנתה המשנה בשעה שהוא קובע מי הוא "נזיר שמשון". כל נושאי כליו של הרמב"ם נדרשו לעניין ומסקנותיהם החלוקות הכריעו, למעשה, את גורלו של ה'נגיד' דנן.

יש שקבעו כי לדעת הרמב"ם האומר "הריני נזיר כשמשון" אינו צריך לפרט מאום ואילו משנתנו עוסקת באדם האומר: "הריני כשמשון" ולא אמר "הריני נזיר כשמשון", זה צריך להוסיף ולומר את כל כינויו כדי שידעו באיזה שמשון הוא עוסק. מעתה, לדעתם ה'נגיד' אינו יכול לבטל את נדרו, לפי שאמר "הריני נזיר כשמשון".

מהר"י בירב נקט כי גם הרמב"ם סובר כפשטות דברי הגמרא, שהרוצה לקבל על עצמו נזירות שמשון צריך לומר את כל הכינויים שמזכירה המשנה, ואילו הרמב"ם לא מנאם מפני שהתמקד בפירוט דיניו של נזיר שמשון ולא באופן המדוייק של הנוסח שיש לומר כדי לקבל נזירות מסוג זה. לשיטתם, איפוא, נדרו של ה'נגיד' לא חל מעולם.

רבי יוסף קארו, שהיה תלמידו המובהק של מהר"י בירב ואף נסמך על ידו בפולמוס הסמיכה הידוע, מביא את דברי רבו עם דברי שאר גדולי הדור, והוא מעורר קשיים שונים בפירושיהם. הוא מסיק כי די לדעת הרמב"ם שיאמר הנודר "כשמשון", או "כבן מנוח", או "כבעל דלילה".

פרשה זו שנידונה רבות בפוסקים, אין ידוע בבירור כיצד נסתיימה, אולם רבי יוסף קארו מעיד, שאף רבו המהר"י בירב שנטה להתיר, הורה שלא לסמוך על היתרו.

דף ד/ב ודלמא גוססין שוינן

הנפקת תעודת פטירה על ידי רופא כהן

הגמרא בסוגייתנו דנה אם שמשון הנזיר נהג בכל כללי הנזירות, או שמא התנזר רק משתיית יין ומגזיזת שיער ולא הקפיד על טומאת מת. את הנסיון להוכיח כי לא הקפיד על טומאת מת מכך שפשט את בגדיהם של פלישתים שאותם היכה, דוחה הגמרא שיתכן שהכם עד שגססו וחלץ את בגדיהם לפני שמתו.

עוצמת מכתו של שמשון הגיבור: בעלי התוספות מתייחסים לדחיית הגמרא ומבארים, שמשון לא גרם לגסיסת הפלישתים על ידי מכה ניצחת, שהרי חיוב הנזיר להיזהר מן הטומאה כולל בתוכו אף אדם גוסס הנוטה למות שמא ימות הגוסס בעוד הנזיר בקירבתו, ובוודאי הכם שמשון רק מכה המקרבת לגסיסה.

אולם, הרא"ש חולק וסובר, שמשון הכם מכת מוות שעל ידה גססו מיד. שכן, הרא"ש סובר שהאיסור לנזיר לגעת בגוסס נאמר דווקא לגבי גוסס בידי שמים ולא לגבי גוסס בידי אדם. טעם החילוק ביניהם הוא, שאת הגוסס בידי שמים אין ביכולתנו לאמוד ולשער מה מצבו המדוייק, שונה הוא גוסס מחמת מכת אדם שאפשר לאמוד את שעת מיתתו ויכול הכהן להתרחק קודם המיתה.

אסור לכהן לנגוע בגוסס: מחלוקת זו של הרא"ש ובעלי התוספות באה לידי ביטוי אף לגבי כהנים, שיש הסוברים שגם הם אסורים בשהיה בחדרו של גוסס הנוטה למות. שכן, לדעת בעלי התוספות אין לחלק בין גוסס בידי אדם לגוסס בידי שמים, אולם לדעת הרא"ש מותר לכהן לשהות ליד גוסס בידי אדם ואין לו לחשוש שמא יטמא.

להלכה כתב השולחן ערוך, שאסור לכהן לשהות ליד מיטתו של כל גוסס. אולם, הרמ"א הוסיף וכתב: "ויש מתירין, וטוב להחמיר", וכן דעת כל הפוסקים. אלא שיש להוסיף את דברי החתם סופר שכתב, שבמקרה של הצלת נפשות אף שיש אפשרות קלושה בלבד להציל את החולה, חייב הרופא הכהן להיכנס ולנסות להצילו. אולם, אם ימות, ימהר הרופא ויננס החוצה.

עוד מוסיף החתם סופר, שבמקומות בהם דרושה תעודת פטירה חתומה על ידי רופא כדי לקבור את המת, אין רשאי רופא שהוא כהן לבדוק את המת ולאשר את מותו, ואף על בני המשפחה להמנע מלהזמין רופא שהוא כהן לביצוע הבדיקה שהרי בכך הם עוברים על "לפני עור" בהכשלת הכהן בטומאת מת. אמנם, אם אין רופא אחר, ועיכוב הקבורה גורם לניווול המת, מותר לרופא שהוא כהן לעשות זאת, שהרי הוא נחשב כ"מת מצווה" שהכל מצווין לטפל בקבורתו ואפילו כהן גדול.

עבודת כהן בבית חולים: כהן שהוצעה לו משרה בבית חולים, הסתפק האם מותר לו לקבלה, שכן שכחה שם טומאה. בעל אגרות משה שאלו הופנתה השאלה מציב שני תנאים לכך: א. שבבית חולים זה אין חולים יהודים רבים. ב. שיתאפשר לכהן לצאת בכל מקרה גסיסה של חולה יהודי.

דף ה/א ואימא ל' יום דכתיב עד חודש ימים

טעה, והזמין אולם לעריכת פדיון הבן בתאריך מוקדם

במסכת בכורות דורשת הגמרא, כי אין לערוך פדיון הבן לבכור, אלא בתום חודש מלא ללידתו, כנאמר: "ופדויו מבן חודש תפדה".

באחד הלילות הגיעה עתו של הילד יהודה צבי לשמש בקודש. סבו הישיש שקוד היה על תלמודו, אפילה שררה בחוף והילד התכבד להחזיק בידו נר דולק קרוב לספר הלימוד בו הגה הדברי חיים. הילד עמד אפוף חרדת קודש מפעם לפעם נשמעה המיית לימודו של הגאון והילד ידע כי לא עוד פעמים רבות בחייו יזכה להשתתף במעמד נשגב שכזה. שוו בפשכם, אחד מגדולי הדור בעל ידיעה מופלגת בכל חדרי התורה, שרבות חסידים מסתופפים בחצרו, הוגה בחצות הליל בתורה הקדושה, ועמו בחדר אין איש, רק ילד אחד שזכה להיות עמו ויותר מכך, לאחוז את הנר המאיר לסבא הגדול את אותיות לימודו. היש רגע מרגש יותר?

נקפו הדקות ושעה ארוכה חלפה. החלב נסוג מפני השלהבת, נטיפים נטיפים זרמו על כף ידו, אך הוא לא זע ולא נע. סבא הגדול לומד תורה. אין השלהבת מיתמרת מעלה, אם אין עיקרה מנמיך עצמו מטה. בסיס החלב התדקק והתמעט עד שחומה הורגש בכף ידו. הוא לא נע ולא זע. סבא הגדול לומד תורה. השלהבת, כל עוד מספקים לה חומר בעירה, ממשיכה בשלה. החלב נמס, נקווה בכף היד הקטנה, העור צרב, חרך ונכווה, והילד לא נע ולא זע. סבא הגדול לומד תורה. לבסוף נכנעה הפתילה וקרסה אל החלב הרוחת.

חושך השתרר בחדר, אך אור גדול בקע מכף היד הקטנה. צלקת קטנה נותרה בה לכל חייו, אות ועדות לחינוך מדורות עברו. איש לא היה מעלה על דעתו, כמובן, להורות לילד לנהוג כך, אך האווירה הכללית של כבוד לתורה וללומדיה היתה כה חזקה, מוחשית וברורה, עד שהיה בכחה להניא ילד צעיר להסות את כאביו להתגבר על תחושותיו כדי שלא יפרע הסבא הגדול מלימוד התורה.

★ ★ ★

הדליקו בבתים את משואות התורה! הציתו את אש התורה בליבכם ובליבות בני ביתכם. הצטרפו עוד היום לשיעורי הדף היומי ותחי נפשכם. **לפריטים** על שיעורי הדף היומי הקיימים באיזור מגורכם, או להקמת שיעור חדש, הנכם מוזמנים לפנות למוקד הארצי של מאורות הדף היומי: 03-5775333

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ז/א יש יד לצדקה

עולם הפוך

פעם נזדמן המלבי"ם לעיר אחת וראה כי מנהגם לנשק ספר תורה ביד ולא בפה. עוד ראה כי אין הם משופעים במידת הצדקה לעניים; די לנו, אמרו, בנדרים שאנו נודרים בבית הכנסת.

עולם הפוך אני רואה, אמר להם. ספר תורה נושקים ביד וצדקה נותנים בפה. מוטב כי תנהגו היפוך: ספר תורה תנשקו בפה וצדקה תתנו ביד...

דף ז/א בפיון זו צדקה

מדוע אין ברכה על מצוות צדקה

אומרים בשם בעל בני יששכר זצ"ל: מדוע לא תקנו ברכה על מצוות צדקה? משום "לא שבקת חיי לכל עני". עני בא ופושט יד; הולך העשיר נוטל ידים וחוגר אבנט, ואם מופלג בחסידות הוא - אף הולך וטובל במקוה, עולה אומר "לשם יחוד" ובינתיים פורחת נשמתו של אותו עני...

דף ח/א שאשים ואשנה... נדר גדול נדר לאלהי ישראל

לא כתב בעז"ה

הגרא"ז מלצר זצ"ל התאמץ פעם למסור שיעור בשיבת עץ חיים, במסירות נפש של ממש. את הטעם למעשהו הסביר למקורבו: בדף מראי המקומות שהניי תולה על קיר הישיבה הנני כותב 'בעז"ה', הרי זה בעיני כמו 'בלי נדר', הפעם שכחתי לכתוב זאת וכאילו נדרתי לומר שיעור, ונדר צריך לקיים...

דף ח/א נדר גדול נדר לאלהי ישראל

בר מצווה בגלל נדר

סיפר הגרא"מ שך זצ"ל: אביו של הגרא"ז מלצר זצ"ל היה עני מרוד. בהגיע בנו לגיל מצוות הזמין **שלושה** אנשים לחגיגת הבר מצווה ועוד התנצל לפנייהם על כך באמרו: כאשר נכנס לברית אמרתי שכשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה וחופה, וחוששני משום נדר אם לא אציין את כניסתו לתורה כפי שצינתי את כניסתו לברית... (קול התורה, ניסן תשס"ב, ב, צב).

דף ח/א אלא הא קמ"ל, דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה

הזריזות למצוות - תנאי לקיומן

רבנו משה חיים לוצאטו מבאר בספרו מסילת ישרים (פרק ו), כי הזריזות לעשיית מצוות היא תנאי יסודי לקיום המצוות כראוי, כי היצר הרע רוקם תחבולות להכשיל את האדם, ואם יתרפה ויתעצל ולא יתחזק לרדוף אחריהו, לא יעלה בידו לקיים.

דף ח/ב צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה. **הכל לפי דרגת המקבל**

כיצד אותה שמש תשפיע טובה ועדנה לצדיקים ותרע עם הרשעים?

המהרש"א (עבודה זרה ג/ג, בחידושי אגדות ד"ה מוציא) מבאר, כי תכונת השמש אחת היא - להשפיע חום, אולם פעולתה משתנית לפי טבע המקבל, וכפי שמצאנו שהמלח **נקרש** בחום השמש ואילו השערה **נמסה**, כך הוא לגבי בני אדם שלפי טיבם ודרגתם הם מושפעים, אם לטובה ואם לרעה. הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל כותב (ברכת פרץ) כי ה"שמש" היא האמת שתצא לאור. הצדיקים יתענגו לאורה וישמחו לחזות עין בעין בעמלם הטוב שהיה מכוון לפי האמת, ואילו הרשעים יתייסרו למראק, בהווכחם שכל חייהם היו שקר!

דף ט/ב רועה הייתי לאבא בעירי

נזירים - בחורים

נראה, כותב הגר"י קמניצקי זצ"ל, שהנזירים היו בדרך כלל בחורים. כך משתמע כאן בפשטות הדברים, וכך גם משמעות הפסוק בעמוס (ב/יא) - "ואתן מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים". **בך** מוסבר מה שבאיסור טומאת מת של נזיר מוזכרים אביו ואמו אחיו ואחותו ונשמטו בנו ובתו (המוזכרים באיסור טומאת כהן גדול). כי, כאמור, לרוב הבחורים הם היו הנזירים (אמת ליעקב, תכ"ג, עיי"ש שמבאר טעם הדבר).

דף י/א אלא שציער עצמו מן היין

יין - טוב או רע?

תמה החוזה מלובלין זיע"א: הרי חז"ל אמרו שהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ונמצא שהיין דבר גרוע?! **חזר** ויישב: היין דבר טוב הוא, ואין לאדם לצער עצמו ממנו, אולם כל זאת למי שטבעו טוב והגון, אך מי שאינו טוב ומושלם, עליו להנזר מן היין. ומי הוא זה שאינו טוב ומושלם? זה שנודמן לו לראות בעיניו מעשה רע... (אמרות חכמה, נשא).

דף י/א כל היושב בתענית נקרא חוטא

מוכרחים לאכול

בשולחן השבת של הדברי חיים מצאנז הוא פנה לאחד מחסידיו ובירר כי לא פסחו עליו בהגשת האוכל.

כיצד מחשבים חודש לעניין פדיון הבן: בדברי גמרא זו נחלקו הפוסקים, שכן, יש להסתפק אם כוונת הגמרא ל"חודש" - שלושים יום, או שמא כוונתה שיש להמתין כשיעור הזמן בו משלימה הלבנה את המחזור החודשי. לדעת ה"מגן אברהם" יש להמתין שלושים יום ולפדותו רק ביום השלושים ואחד, אולם הב"ח והש"ך חולקים וסוברים, כי כוונת הגמרא ל"חודש" מחודשי הלבנה, דהיינו: לאחר שעברו עשרים ותשעה יום ומחצה ותשצ"ג חלקים מהולדת הבן.

מדברי גמרתנו, הוכיח בשו"ת "יהודה יעלה" כדעת ה"מגן אברהם" הסובר ש"חודש" בלשון הגמרא הוא **שלושים יום**. שהנה, סוגייתנו דנה בניזירותו של אבשלום ודורשת מהפסוק "עד חודש ימים" שאבשלום התגלח בכל **שלושים יום**, הרי לנו ש"חודש" בלשון התורה הוא שלושים יום.

להלכה, פסק ה"משנה ברורה" כדעת ה"מגן אברהם" שאין פודים לפני ליל שלושים ואחד. אלא שכתב בספר "אוצר פדיון הבן" כי במקרה בו נולד התינוק סמוך לשקיעה, נמצא שבתחילת ליל השלושים ואחד לא מלאו לתינוק עשרים ותשעה ימים ומחצה ותשצ"ג, ויש לחשוש לשיטת הש"ך ולהמתין עד שתשלים הלבנה את מחזור.

הורים שמחים ומאושרים על לידת בנם הבכור, הזמינו את ידידיהם לסעודת פדיון הבן ביום השלושים ללידתו. משבאו לסכם עם הכהן את השתתפותו בפדיון, הוברר להם שיש לערוך את הפדיון ביום השלושים ואחד שהרי יש להמתין עד אחר **שימלאו** שלושים יום להולדת הבן. קרוב משפחתם, הריץ את השאלה אל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, כיצד לנהוג במקרה זה.

ה"אגרות משה" הכריע שימתינו עד הלילה ויפדוהו מיד עם רדת החשיכה למרות שעדיין לא הושלם חודשה של הלבנה, שכן מעיקר הדין שלושים יום הם הקובעים, כפי שמשמע בגמרתנו, ובמקרה מיוחד זה יש להקל ולא לחוש לדעת הש"ך, שכן כבר אמרו חז"ל "גדול כבוד הבריות".

דף ח/ב אלא א"א חדא נזירות קבל עלויה מי הוי השלמה כלל

כמה שנים חי רבי יוחנן?

אדם האומר "הריני נזיר" ואינו מפרש לכמה זמן הוא נזיר, הרי הוא נזיר לשלושים יום. מה דינו של אדם שאמר "הריני נזיר כמניין ימות החמה"?

"המפרש" מבאר את סוגייתנו באופן הבא:

תחילה אומרת הגמרא שקיימת אפשרות לפרש כי כוונתו לקבל על עצמו נזירות למשך שלש מאות שישים וחמש **שנים**, והיא מביאה שרבי יהודה סיפר שפגש אדם כזה שנפטר מיד לאחר שהשלים את תקופת נזירותו. מדבריו מוכיחה הגמרא כי אינו סובר שהאומר כך מקבל על עצמו נזירות לשלש מאות שישים וחמש שנה, כי בימיו של רבי יהודה לא האריכו ימים כל כך וכיצד הלה סיים את תקופת נזירותו, וודאי סובר רבי יהודה שכוונת הנודר לקבל על עצמו נזירות לשלש מאות שישים וחמשה ימים.

קביעה זו מעוררת שאלות.

במסכת עירובין מסופר המעשה המפורסם על רבי פרידא, אשר שינן עם תלמידו את תלמודו ארבע מאות פעמים ובשכר זה הוא זכה לאריכות ימים וחי ארבע מאות שנים! גם בסדר תנאים ואמוראים שחובר בתקופת הגאונים נאמר ש"רבי יוחנן חי ש' שנים, רב חי ת' שנים". הרי לנו שגם בימים ההם היו שחיו מאות בשנים!

עד שאנו באים להקשות על "המפרש" מן הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים", העיר החיד"א, בספרו יעיר אוזן **על** הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים" כי רבי יוחנן חי שלש מאות שנים. הנה, מן התלמוד עולה כי רבי יוחנן נולד בימיו של רבי ונפטר מעט זמן אחרי ריש לקיש. לו היה חי שלש מאות שנים, היה על רבי יוחנן להאריך ימים עד תקופת אחרון האמוראים - רב אשי! גם בספר יד מלאכי תמה על הנאמר ב"סדר תנאים ואמוראים" מכתביו של רב שרירא גאון שרבי יוחנן נפטר בשנת תק"ץ ורב אשי נפטר בשנת תשמ"ג, זמן רב לפני רב אשי!

הפענוח השגוי: ליישוב קושיות אלו מציע הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל אפשרות מעניינת ביותר. הוא מוכיח כי במקומות רבים חלו שיבושים בנוסחאות של משניות ושל ברייתות כתוצאה מפענוח שגוי של אות אחת, אשר במקורה נועדה לסמן מספר מסויים וה'מפענוח' תרגמה למספר אחר. כך אנו מוצאים שעל דברי רש"י הכותב שגובה הפרוכת שעמדה בפתח קדש הקדשים היה מאה אמה, מגיב התוספות יום טוב: "אפשר שהיה כתוב בפירש"י **מ'** וטעו והדפיסו **מאה**". רש"י התכוון, איפוא, לארבעים אמה וה'מפענוח' תרגמו את האות **מ'** למאה.

אפשר שגם במקרה דנן כך אירע, משער רבי ראובן.

בגירסת "סדר תנאים ואמוראים" שלפנינו כתוב "רבי יוחנן חי **ש'** שנים, רב חי **ת'** שנים, ואנו תמהים האמנם הם חיו שלש מאות שנים וארבע מאות שנים? אך יתכן שכה יש לפענח את הכתוב: "רבי יוחנן חי **ש'**מונים שנים, רב חי **ת'**שעים שנה"... ואכן חישוביו של הגר"א הלוי זצ"ל בדורות הראשונים מעלים כי רב חי כתשעים שנה.

גם את הנאמר במסכת עירובין כי רב פרידא חזר ארבע מאות פעמים עם תלמידו והאריך ימים ארבע מאות שנים אפשר שתחילה לא היה כתוב בגמרא שחזר עם תלמידו ארבע מאות פעמים אלא ת' פעמים, וכוונת הגמרא לת'שעים פעמים, וכן בספרה על מניין שנותיו נקטה באות ת' מתוך כוונה לומר שחי תשעים שנה. לימים פתח מי שפתח את האותיות המקוצרות ועשאן לארבע מאות...

דף ט/א אין שאלה בניירות

הרוצה להפחית מן הסכום שהתחייב ב"מי שברך"

הגמרא בסוגייתנו דנה לגבי אדם שקיבל על עצמו נזירות או הקדיש דבר כלשהו, ו"תוך כדי דיבור" חזר בו. מאחר שלמדנו, ש"תוך כדי דיבור כדיבור דמי", מסתפקת הגמרא, האם חזרה וחרטה "תוך כדי דיבור" מועילה גם לגבי הקדש ונזירות.

באלה מקרים יכול אדם לחזור בו תוך כדי דיבור: כלל קבוע הוא בכל התורה, ש"תוך כדי דיבור כדיבור", ובמשך זמן זה יכול אדם לחזור בו מכל דבר שאמר, כגון: עדות בבית דין, שאי אפשר לחזור ממנה, אך אם העד חזר בו תוך כדי דיבור - בטלה עדותו.

אמנם, בגמרא מבואר, שכלל זה אינו תקף כלפי ארבעה מעשים, אשר עקב חומרתם "אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה" ועל כן אינו יכול לחזור בו מהם אפילו תוך כדי דיבור, ואלו הם: מגדף את ה'; עובד עבודה זרה; מקדש, ומגרש.

חזרה תוך כדי דיבור מהתחייבות למתן צדקה: גדולי רבותינו נקטו להלכה, שהנודר לצדקה יכול לחזור בו תוך כדי דיבור. אולם, יש מהאחרונים המחמירים וסוברים, שגם בצדקה אין מועילה חזרה תוך כדי דיבור. טעמם הוא על פי דעת הרמב"ם הסובר שבנוסף לארבעת הדברים הנזכרים בגמרתנו, גם אדם המקדיש לבית המקדש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור ולדעתם דומה דין צדקה לדין הקדש.

להלכה, יש לחוש לשיטות אלו, ולכן, הנודר לצדקה ורוצה לחזור בו יעשה התרת נדרים. אמנם בדרך כלל אין נשאלים על נדרי צדקה, מכל מקום במקרה שחזר בו תוך כדי דיבור, יכול הוא להישאל על נדרו, מאחר שמעיקר הדין חזרתו מועילה.

- **רבינו!** לא באתי לכאן לשם אכילה, השיב החסיד בעווה.
- **נו,** חייך הדברי חיים, ואמר: גם הנשמה לא באה לעולם לשם אכילה, ובכל זאת אם אין מאכלים אותה היא בורחת...

דף י/ב שלא יאמר אדם לה' עולה

שלום עליכם אליהו הנביא

בגמרא מבואר כי המקדיש קרבן לא יאמר "לה' עולה" אלא "עולה לה". טעם הדבר, שמא ימות לאחר שיוציא מפיו את המילה הראשונה, ואם יאמר "לה' עולה", לא ישלים את המשפט ונמצא מוציא שם שמים לבטלה.
כך ביאר רבי יששכר דוב רוקח מבעלז צ"ל את האמור בפיוט "אליהו הנביא" - "אשרי מי שראה פניו בחלום. אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום".

"אשרי מי שראה פניו בחלום" - ואם תאמר מניין ידע שאליהו הוא ולא צדיק אחר? "אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום"; כאשר אומרים "שלום עליכם" לאדם הוא משיב "עליכם השלום" ואין הוא משיב "שלום עליכם" כי שמו של הקב"ה שלום, ולכן כדרך שאומרים "חטאת לה'" ולא "לה' חטאת" שמא ימות, יש לומר גם כן "עליכם השלום" [הפותח ואומר "שלום עליכם" אין לו לחשוש בכך, כי המקדים שלום להבירו מאריכין לו ימיו ושנותיו וודאי יזכה להשלים ולומר "שלום עליכם"]. אולם אליהו הנביא, שאינו מת, משיב "שלום עליכם" גם כן, ולכן אם ההוא "החזיר לו שלום" דהיינו שלום עליכם, ודאי אליהו הוא...

מאירים יומא את מסכת

הגמרא המושלמת המחבת את הש"ס על לומדיה

לראשונה: מואר מעקד מפוסק עתק חשק ללימוד

תמונת המחשבות להבנת הנבוא

הרפויני מכתב יומא

• תוספת משניות כגליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הכרך נוסף ביאור למשניות - 'מאורות המשנה' • להשלמת הלימוד כהלכה למעשה צורך החומר הנפלא 'מאורות הדולכה' • התנשט בתחילת ענין בתוספת

מוקד ישרי לגמרות "דף היומי": 02-804-3333

בברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרוך שר התורה מרוך ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חיים התקשר עכשיו: 3764

לעילוי נשמת הר"ר **שלמה זלמן פורוש** ז"ל ב"ר יהושע מרדכי ז"ל נלב"ע ח' בשבט ומרת **שרה פורוש** ע"ה ב"ר אברהם ישראל ז"ל נלב"ע ד' בניסן **תנצב"ה** הונצחה ע"י ידידינו הר"ר **שאל יצחק פניגשטיין** ומשפ' שיחיו - בני ברק

אבי מורי הר"ר **אלתר יוסף מאירוביץ** ז"ל ב"ר זאב ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשל"ז **תנצב"ה** הונצח ע"י בנו הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת הרב **אפרים צבי רימל** ז"ל ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' בשבט תשל"ח **תנצב"ה** הונצח ע"י ידידו הר"ר **יוסף מאיר רימל** ומשפ' שיחיו - נוה צוף

לעילוי נשמת מרת **יהודית גיפמן** ע"ה בת ר' יוסף חיים ז"ל נלב"ע י"א בשבט תשס"ח **תנצב"ה** הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אילן גיפמן** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל